

Prečo sa boj za slobodu často končí novým otroctvom?

Roman Cardal

31. mája 2022 ✚ *Spoločnosť* ✚ *Filozofia*

Sloboda je jeden z najcennejších statkov človeka. Je to najhlbší výraz jeho duchovnej prirodzenosti. Stratiť slobodu znamená stratiť niečo zo svojej podstaty. Ľudia, ktorí si uvedomujú svoju osobnú dôstojnosť, nemôžu tolerovať zasahovanie do oblastí, ktoré sú prirodzene vyhradené ich slobodnému rozhodovaniu. Ak sa pozrieme do histórie, zistíme, že je plná bojov a konfliktov a že väčšina z nich sa viedla v mene slobody a oslobodenia. Keďže však nie je na prvý pohľad celkom zrejmé, čo je vlastne sloboda, tieto zápasy často viedli k novému zotročeniu.

Zdroj: flickr.com

Boj za slobodu sa vždy prezentuje ako boj za *nezávislosť*. Prechod zo stredoveku do novoveku sa veľmi často interpretuje práve v tomto svetle. Žiaci a študenti sa v školách učia, že moderná doba nastala vtedy, keď sa podarilo ľudské poznanie a ľudskú prirodzenosť zbaviť *okov zjavenia, teológie a nadprirodzena*. Tento oslobodzovací proces vedený zapálenými revolucionármi a reformátormi, sa netýkal iba spoločnosti ako celku. Bol zameraný aj na životy jednotlivcov. Ani oni už nechceli žiť pod mravným dohľadom Cirkvi a kňazov. Každý si chcel zariadiť svoj život podľa vlastných predstáv. Je azda niečo zlé na túžbe po úplnej samostatnosti a jedinečnosti? Nemá každý právo vydať sa na cestu za vlastným šťastím a sledovať svoje osobné záujmy?

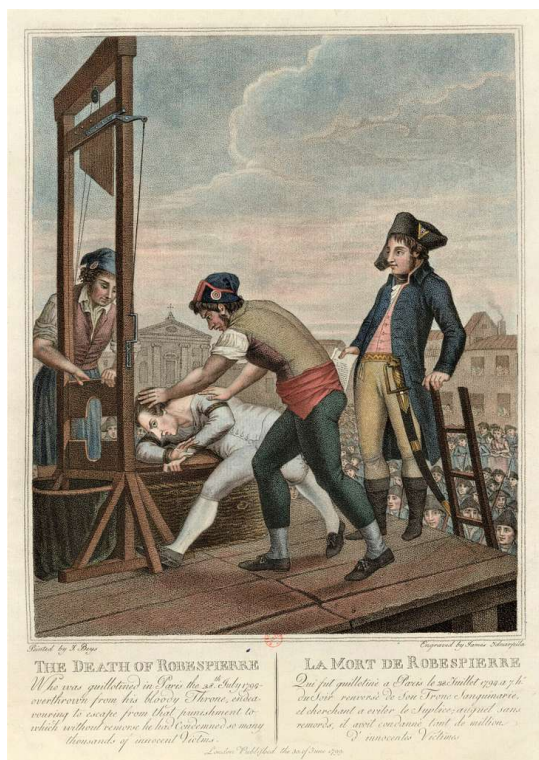
Nikto sa zvlášť nepozastavuje nad tým, keď malé deti chcú robiť všetko bez pomoci dospelých. Dokonca je priam žiaduce viesť ich primerane k ich veku k stále väčšej samostatnosti. Tento proces má však svoje hranice. Ako človek dospieva, prichádza k novým poznatkom o živote a začína postupne chápať, že jeho život je mnohonásobne závislý od reality, v ktorej existuje, a zároveň od ostatných ľudí, s ktorými túto existenciu prežíva. Kto to odmieta uznať, odopiera uznanie všetkým okrem seba.

Zvláštnosť človeka spočíva okrem iného v tom, že na rozdiel od iných živočíchov dokáže vedome odmietnuť prispôbiť sa existujúcej realite. Zatiaľ čo ostatné živočíchy inštinktívne reagujú na to, čo vnímajú, človek môže „nevidieť to, čo vidí“. V dnešnej zideologizovanej dobe je to takmer každodenná skúsenosť. Ľudia, ktorí sa nechali ovládnuť nejakou ideológiou, neuznajú nič, čo jej nezodpovedá, aj keby to bolo maximálne očividné. Kto je napríklad kvôli svojej ideologickej orientácii zástancom súčasnej podoby migrácie, bude

tvrdohlavo popierať existenciu *no-go* zón v západných krajinách, aj keby ich videl na vlastné oči. A podobných príkladov by sa dalo uviesť viacero.

Ako je vôbec možné, že človek je schopný zaujať takýto bizarný postoj? Ako je možné, že dokáže odmietať uznať existenciu toho, čo očividne existuje? Najhlbší dôvod je potrebné hľadať vo voľbe, ktorou každý človek dospieva k svojmu *základnému pohľadu na realitu*. Pre každého je stredobodom reality jeho vlastné „ja“. Každý sa pozerá na svoje okolie, na iných ľudí, na svet, v ktorom žije, z pohľadu svojho ja. Z tohto nášho ja nikdy nedokážeme úplne vystúpiť, pretože ak by sme to urobili, stratili by sme vlastnú identitu.

Povaha tejto voľby závisí od toho, ako sa človeku podarí nájsť rovnováhu medzi *psychológiou* a *ontológiou*. Z psychologického hľadiska sa javí, že to najdôležitejšie je vlastné prežívanie, ale ontologické hľadisko ukazuje, že naše ja je vnorené do širokého kontextu reality, od ktorého závisí a ktorý musí rešpektovať, pokiaľ si chce zachovať vlastnú integritu. Z psychologického hľadiska sa zdá, že *najprv* som tu ja a *až potom* všetko ostatné. Na druhej strane ontológia učí, že realita sveta je pôvodnejšia než my a že snaha oslobodiť sa od závislosti na jej zákonitostiach nie je práve tá najlepšia cesta našej sebarealizácie.

Zdroj: picryl.com

Ľudská egocentrickosť môže ísť dokonca tak ďaleko, že popiera nezávislosť vesmírnej reality od nás. Tak vzniká učenie a životný postoj nazývaný *idealizmus*. Idealizmus tvrdí, že nikto nemôže vystúpiť z vlastnej mysle, pretože ak by sa o to pokúsil, bol by to opäť iba akt jeho vlastnej mysle. Pretože sme tak beznádejne uzavretí v našom myslení, nič iné než naše myslenie pre nás neexistuje. Tým taktiež padá rozdiel medzi bytím a myslením a všetko, čo sa objavuje v horizonte našej mysle, je len to, čo má svoj konečný zdroj v nás samých. To platí aj pre všetky normy a pravidlá, ktorými sa v živote riadime. Za takýchto okolností nie je možné pripustiť existenciu akejkoľvek inštitúcie (napríklad Cirkvi), ktorá by nás svojím učením orientovala na našej životnej ceste. Myslenie a cítenie každého jednotlivca sa tak stáva prameňom, z ktorého čerpá „inšpiráciu“ pre spôsob svojej existencie. Odmietnutie od nás nezávislej existencie sveta s jeho zákonmi sa považuje za konečné oslobodenie človeka od toho, čo ho po celé veky zotročovalo.

Kto sa mal možnosť hlbšie zamyslieť nad týmto problémom, vie, že idealistická interpretácia poznania je neprijateľná. Ak by totiž platilo, že všetko, čo si myslíme, je produktom našej mysle, museli by sme pripustiť, že samotná naša myseľ a výskyt určitých obsahov v nej už nie je naším konštruktom. V každom prípade by bolo potrebné uznať existenciu niečoho, čo sme si nevytvorili svojou myslou a čo prostredníctvom nej spoznávame. To je pre idealizmus smrteľná rana, ktorá otvára brány *realizmu*. Realizmus učí, že sme mentálne otvorení voči skutočnosti, ktorá sa nám dáva ako dar, aby sme ju poznali a milovali. To znamená, že od nej závisíme a žeby sme ju mali vďačne uznávať. Znakom dospelosti nie je infantilná snaha o nezávislosť za každú cenu, ale pochopenie, že sme v mnohých ohľadoch závislí od iného od nás a že tak je realita sveta usporiadaná, či sa nám to páči alebo nie. Nerešpektovanie povahy sveta ešte nikdy nikoho neoslobodilo a ani neoslobodí.

Aby to človek skutočne videl, musí sa na realitu pozeráť nezakaleným pohľadom. Ak to urobí, uvidí v nej mnohé z podivuhodných závislostí, na ktorých spočíva celá jej štruktúra. Stačí sa len pozrieť do nášho ľudského života. Naše zmyslové poznanie závisí od danosti hmotnej reality. Naše rozumové poznanie závisí od zmyslového poznania. Výsledky aplikácie rozumu, ktoré sa nazývajú vedy, závisia od filozofie.

Hoci je filozofia základnou a samostatnou vednou disciplínou, uznáva svoju závislosť od reality, ktorá je obsahovo bohatšia, než kam siaha jej prirodzený záber. Človek, ktorý svojím rozumom odhaľuje existenciu Boha, prirodzene túži ho pochopiť. A túžba je znakom závislosti od toho, čoho sa týka. V tomto ohľade sa na pozadí filozofie ukazuje závislosť od zjavenia a teológie, z ktorých sa nám dostáva nadprirodzené poučenie o Božom živote. Teológia potom ďalej závisí od toho, čo sa nazýva *scientia sanctorum*, od poznania, ktoré majú bytosti, ktoré vidia Boha. Je to poznanie naplnené láskou.

Všetko teda v konečnom dôsledku závisí od láskyplného poznania, ktoré sa odohráva na samom vrchole skutočnosti. Oslobodiť sa od týchto závislostí, ktoré človeka privádzajú k Bohu, by znamenalo zabiť bytosť obdarenú slobodou. A to určite nie je to, čo by rôzni osloboditelia chceli dosiahnuť.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/preco-sa-boj-za-slobodu-casto-konci-novym-otroctvom/>